

Koetoiminta ja käytäntö

Liite 19.12.2005 62. vuosikerta Numero 4 Sivu 15

Investointiin kuuluu monta vaativaa vaihetta

Timo Mattila ja Marja Manninen, MTT

Investointi on konkreettinen keino vaikuttaa yrityksen tulevaisuuteen. Maatilayrittäjä voi saada kehityshankkeelleen yhteiskunnan tukea, mutta yrittäjän on kuitenkin itse viime kädessä otettava riskit ja kannettava niistä vastuu. MTT:ssä meneillään oleva tutkimus tarkastelee investointiprosessia käytännössä ja etsii kehityskohteita investoinnin onnistumisen parantamiseksi.

Investoinnin vaiheita kartoitettiin keväällä 2005 kirjanpitoiloille tehdyllä kyselyllä, jota täydennettiin myöhemmin haastatteluilla. Vastaajat pitivät yleisesti investointien suunnittelua vaativampana kuin niiden toteutusta. Tiloilla oli yleensä liiketoimintastrategia, jossa määriteltiin pääsuunnat investoinneille. Vaikka tulevan investoinnin päälinjat ja tilan investointitarpeet olivat usein tarkasti tiedossa jo etukäteen, eri toteutusvaihtoehtojen vertailu koettiin vaativaksi ja päätöksenteon tueksi oli hankittava monenlaista tietoa. Valitussa suunnassa toteutuksen muoto ja aikataulu saattoivat vaihdella laajasti ja vaihtoehtojen asettaminen paremmuusjärjestykseen oli vaikeaa.

Vaihtoehtojen vertailu on ollut esillä myös ajankohtaisissa lehtikirjoituksissa. Nykyisin investoinnit, joiden julkinen tuki on yli 50 prosenttia, täytyy kilpailuttaa. Kilpailuttaminen vie aikaa, ja useiden samansisältöisten tarjousten arvioiminen voi olla ongelmallista. Tarjoajia on vain harvoja, ja eri tavarantoimittajien tuotteet poikkeavat toisistaan, joten niiden asettaminen samalle viivalle saattaa tuntua vaikealta.

Aluksi työmäärä saattaakin lisääntyä

Investoimalla yritykset pyrkivät parantamaan kilpailuasemiaan. Maatiloilla tämä tapahtuu yleensä tilan tuotannon tehostamisen ja halvempien yksikkökustannusten tavoittelun kautta. Lisäksi pyritään parantamaan omia työolosuhteita tai vähentämään työmäärää. Maatilat investoivat koneisiin ja laitteisiin vuonna 2004 noin 605 miljoonaa euroa ja rakennuksiin 308 miljoonaa euroa. Kustannuserät ovat yhteensä 30 prosenttia maatilojen kuluista. Ne ovat olleet suunnilleen samaa luokkaa koko Suomen kymmenvuotisen EU-jäsenyyden ajan. Samana ajanjaksona maatilojen kannattavuus on kuitenkin kokonaisuutena polkenut paikallaan.

Investointien jälkeen erityisesti kasvanut työmäärä aiheuttaa tiloille ongelmia. Myös tuottavuus ja kannattavuus kehittyvät tiloilla hitaammin kuin on suunniteltu. Investoinnin onnistumisen kannalta onkin tärkeää laatia yksityiskohtainen toteutussuunnitelma riittävän pitkälle aikavälille ja varautua tuotannon käynnistämiseen liittyviin ongelmiin. Jotta kannattavuus saataisiin suunnitellulle tasolle mahdollisimman pian investoinnin valmistuttua, yrittäjän tulee huolehtia esimerkiksi siitä, että kaikki eläinpaikat saadaan nopeasti täysimääräiseen käyttöön ja uusien laitteiden käytön opetteluun on varattu riittävästi aikaa.

Päätöksissä ei aina hyödynnetä asiantuntijaa

Investoinnit ovat usein ainutkertaisia. Viljelijä saattaa tehdä elämänsä aikana vain muutamia suuria investointeja. Investointikokemusten järjestelmällinen rekisteröinti on yleensä vähäistä, jolloin niistä saatavissa olevaa tietoa ei aina voida hyödyntää tulevissa päätöksissä. Investoinnit ovat myös tyypillisesti peruuttamattomia: pääomaa tarvitaan runsaasti, ja jos päätös halutaan perua, tietyn vaiheen jälkeen pääoma ei ole enää saatavissa takaisin ainakaan täysimääräisenä. Tutkimuksessa haastatellut yrittäjät kuvasivat investoinnin onnistumista monin tavoin. Investointia pidettiin onnistuneena esimerkiksi silloin, kun sitä voi vielä monen vuodenkin kuluttua pitää hyvänä hankintana. Toisaalta investointi on onnistunut, kun se on täyttänyt sille suunnitteluvaiheessa asetetut vaatimukset.

Vaativuudesta huolimatta investointipäätökset tehdään usein yksin. Tilan ulkopuoliseen asiantuntija-apuun ei turvauduta etenkin koneinvestoinneissa. Rakennuksiin investoitaessa käytetään usein ulkopuolisten tarjoamia palveluita, yleensä sekä rakennussuunnitelmien että talouslaskelmien laatimisessa. Investointitukihakemusten liitteeksi tarvitaan investoinnin kannattavuus- ja maksuvalmiuslaskelma. Valitettavasti viljelijät kokevat laskelman teon usein vain pakolliseksi tuen saamisen edellytykseksi, eivätkä välttämättä hyödynnä laskelmaa päätöksenteossa ja talouden seurannassa myöhemmin.

Suunnittelu vaativampaa kuin toteutus

Aikaisemmissa tutkimuksissa investointi on usein kuvattu prosessina, johon kuuluvat vaiheet ovat: tarpeen syntyminen ja tarkentaminen, vaihtoehtojen haku ja vertailu, päätöksenteko, toteutus sekä vaikutusten arviointi. Prosessi on yleensä muodollisempi ja monivaiheisempi suurissa yrityksissä, pienyrittäjä tekee päätökset nopeasti oman näkemyksensä mukaisesti. Maatilayrittäjät pitivätkin erityisen tärkeänä eri lähteistä saadun tiedon muokkaamista käyttökelpoiseksi omaa hanketta varten.

Koneinvestoinneista moni on korvausinvestointi, joka ei suoraan lisää tilan tuloja. Koneisiin investoineilla tiloilla ei ollutkaan sellaista liikevaihdon kasvua kuin kotieläinrakennuksiin investoineilla. Koneinvestointeja olivat tehneet myös varttuneemmat viljelijät. Yleisimmän koneinvestoinnin kohteen, traktorin, hankinnan suunnittelu ei ollut miltään osin erityisen vaativaa ja toteutuskin oli onnistunut suhteellisen helposti. Puimureiden hankinta koettiin melko haastavaksi erityisesti rahoituksen suunnittelun sekä käytön opettelun osalta.

Haastatteluissa moni koneinvestoinnin tehnyt viljelijä myönsi, että hankittu uusi kone tai laite saattoi olla tilan sen hetkisiin tarpeisiin nähden jonkin verran ylimitoitettu. Näin haluttiin kuitenkin varmistaa koneen tai laitteen käyttökelpoisuus myös pitemmällä aikavälillä. Koneen muillakin ominaisuuksilla, kuten ergonomialla, oli merkitystä. Koneinvestoinnin vaativin ja aikaa vievin vaihe oli usein investoinnin toteutuspäätöksen tekeminen. Konehankinnoissa vaikuttivat tuotteen maine, ammattilehtien jakama tieto ja muiden viljelijöiden kokemukset. Myyjän toimintaa pidettiin vähemmän tärkeänä.

Antti Suokannas

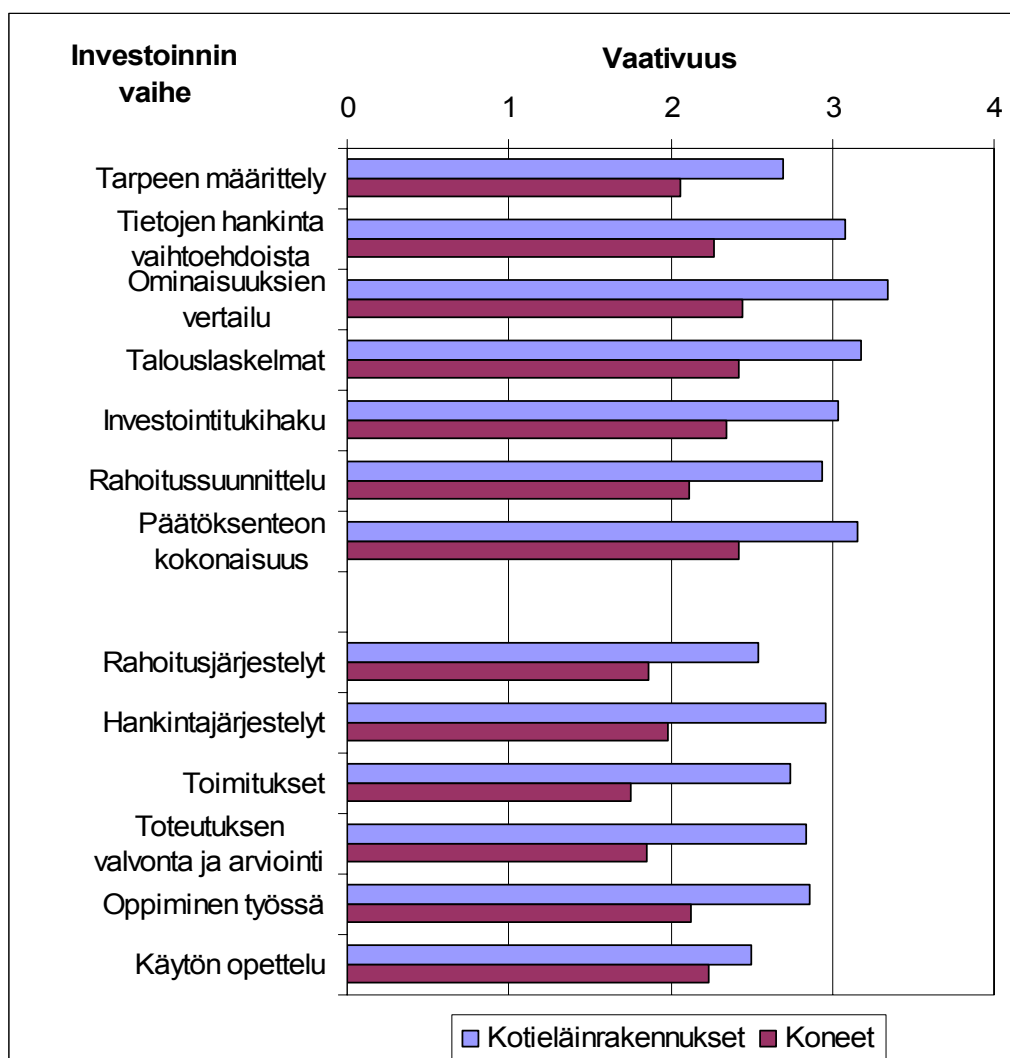
Luotettavista lähteistä saadut kokemukset ja kuvaukset investointivaihtoehtojen ominaisuuksista ovat tärkeitä. Toimintavarmuus ja hyvät työolosuhteet varmistetaan usein valitsemalla tilan tarpeisiin nähden hieman ylimitoitettu kone.

Kotieläinrakennuksiin investointi haasteellista

Kirjanpitolojen viime vuosien merkittävimmät investoinnit jaettiin kohteen mukaan eri luokkiin. Kotieläinrakennusinvestoinnit olivat selvästi muita vaativampia, kun taas

koneinvestoinnit koettiin vähemmän vaativiksi. Kotieläinrakennukset olivat isoja hankkeita, ja niihin investoimien tilojen liikevaihto ja sen kasvu olivatkin huomattavasti suurempia kuin muilla vastaajilla. Kotieläinrakennuksiin investoivat viljelijät olivat keskimääräistä nuorempia, ja neljännes vastaajista oli naisia. Naiset kokivat sekä suunnittelun että toteutuksen vaativammaksi kuin miehet.

Kotieläinrakennusten toteutusvaihtoehtojen vertaileminen oli suunnittelun vaativin vaihe. Muiden rakennusinvestointien kohdalla vaativinta sen sijaan oli investointitukien hakeminen. Toisin kuin koneet, kotieläinrakennukset hankittiin ilman merkittävää ylimääräistä kasvunvaraa, jolloin kapasiteetti osoittautui monen mielestä pieneksi jo parin vuoden kuluttua investoinnista. Kotieläininvestoinneissa riittävän volyymin saavuttaminen nähtiin tärkeänä tehokkaan tuotannon edellytyksenä.

Investoinnin vaiheiden vaativuus asteikolla 1–5. Asteikossa 1 tarkoittaa helppoa ja 5 vaativaa.

Lisätietoja: timo.mattila@mtt.fi
 puh. (09) 2242 5213